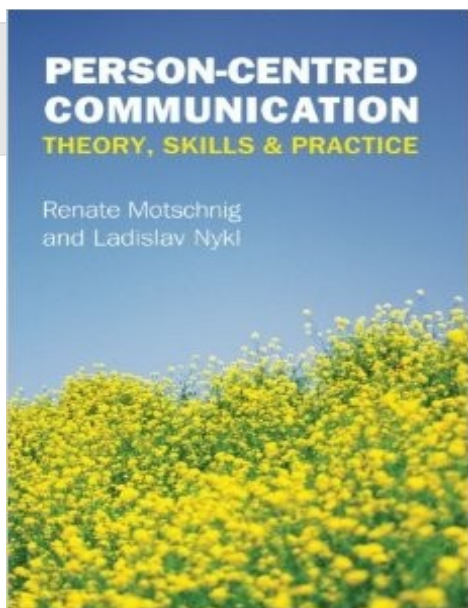

Itt és most utópisztikusnak ható könyv

Gyarmathy Éva*

Renate Motschnig és Ladislav Nykl (2014): *Person-centred communication. Theory, skills & practice*. Open University Press, Maidenhead.

A rogersi személyközpontú megközelítés a pedagógiában széles teret nyert. Iskolák alapultak arra a nézetre, hogy a fejlődést legjobban a feltétlen elfogadás, a hitelesség és az empátia támogatja (Rogers, 1969, 1983). Renate Motschnig és Ladislav Nykl könyvében ezt a megközelítést a 21. századi gyakorlatba helyezi, és a személyközpontú kommunikáció fogalmán keresztül Carl Rogers szemléletét a jelenre transzponálja. A könyv a társas és belső kommunikáció felé nyit meg új utakat a személyközpontú, hiteles kommunikáció által. Az ön-reflexió és a társakra reflektáló gondolkodás jelentősége az éppen egyre gyorsuló infokommunikációs fejlődés korában még nem tudatosult eléggé az emberiségben, és különösen a legfontosabb infokommunikációs térben, az iskolában, még kevésbé jelent meg. Az emberiség átütő fejlődését a kommunikáció és az információközvetítés hatékonyságának növekedése tette lehetővé. A beszéd és annak rögzítése a vizuális (piktogram, képirás), majd a fonológiai megjelenítés, a betűírás, hatalmas előrelépést jelentett a tudásmegosztásban. Az írásbeliség csúcsra járatását a nyomtatás hozta el, amely a kommunikációt és az információ átadást térben és időben jelentősen kiterjesztette. Az elektronikus hírközlő eszközök, majd a digitális technológiák úrrá szerű elterjedésével az infokommunikáció rendkívül gyorsá és gazdaggá vált (Gyarmathy, 2012).

Mindeközben és ezen közvetítő eszközök által is befolyásolva az ember kognitív működése olyan információfeldolgozási funkciókra tett szert, amelyek nem csupán a tudás megosztásában, de a tudás létrehozásában is segítik. A képzetek vizuális kivetítése, a mozdulatok által történő megjelenítése, majd a szimbólumok használata, és a beszéd által történő egyre tisztább fogalmak kialakítása megváltoztatta az ember megismerő funkcióit.

A beszéd kialakulásához hasonló lényeges változást hozott az ember fejlődésében az írásbeliség, amikor is az elemző, logikai működés vált a gondolkodás meghatározó részévé (Hajnal, 1982). A digitális korszak újabb kognitív képességeket erősít meg. A mérhetetlenül gazdag információs-kommunikációs térben a módszeres elemző gondolkodás kevés. A holisztikus, szintetizáló és kritikai gondolkodás teszi lehetővé az információk feldolgozását (Gyarmathy, 2013). A technológiai fejlődés tehát a gondolkodás fejlődésének egyre magasabb szintű szakaszaihoz vezetett az emberi agy alkalmazkodóképességének köszönhetően. Kevesebb hangsúlyt kapott azonban a mindezeknek a vívmányoknak használatára alkalmas a személyiség fejlődése. A kommunikációt a kölcsönös, hosszabb távú előnyöket szem előtt tartva használni kívánó ember, és attitűdbeli valamint viselkedéses megjelenése még nem tapasztalható átütő mértékben. A személyközpontú kommunikáció lehetőséget ad az emberi kapcsolatoknak, érzelmi fejlődésnek és etikai magatartásnak a tanításban és tanulásban is tudatosabb helyet találni. Az itt bemutatott könyv viselkedéskultúrát közvetít, európaivá és 21. századivá teszi Rogers szemléletét. Lényegében ugyanerre lenne szüksége a magyar oktatásnak is.

* Gyarmathy Éva PhD, habil. egyetemi docens. A Magyar Tudományos Akadémia Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézetének tudományos főmunkatársa, az Óbudai Egyetem docense. gyarme@mtapi.hu

Renate Motschnig és *Ladislav Nykl* könyve négy részben 13 fejezetben tárgyalja a személyközpontú kommunikációt. Az első, legterjedelmesebb rész az elmélet és a képességek témaköreivel foglalkozik. Megjelenik többek között a kommunikáció idegtudományi háttere, a személyközpontú kommunikáció jellemzői és a főbb képességek, amelyek megalapozzák: aktív figyelem, megértés valamint megosztás. És nem titkolják a szerzők, hogy nyílnak és őszintének lenni gyakran kockázatos és bátorságot kíván. A második rész a gyakorlatról szól. Különböző terepeken demonstrálják a szerzők a személyközpontú kommunikáció használatát és hatását. A tanácsadás és a pszichoterápia, a párbeszéd, a tanítás, az online kommunikáció és az írott infokommunikáció is tárgyalásra kerül. A szerzők bemutatják, hogy nincsen lényeges különbség a személyközpontúság tekintetében az eltérő terepek között. Az alapelvek és a szükséges képességek egyformák, csupán a terület sajátosságainak megfelelő gyakorlat tér el. Miközben ugyanis a különböző tevékenységeknek eltérő a célja, az alapszemlélete egyforma lehet. A tanulás, különösen a – jelen könyvben hangsúlyozottan célzott – felsőfokú tanulás és tanítás eszközrendszerébe vezeti be a személyközpontú kommunikációt a könyv harmadik része. A személyközpontú kommunikáció gyakorlatát különböző terepeken mutatták be a szerzők az előző részben. Ezek a terepek itt már a nagy hatékonyságú, tapasztalatra épülő tanulás részét képezik. Az új tanulástechnológiák beépítése, az encounter csoport módszer és a személyközpontú kommunikáció ötvözete a tanítás digitális kultúrának megfelelő rendkívül hatékony eszköztárát képezi. Az önálló és a társas tanulást, együttműködést, amely az infokommunikációs kultúrában egyre inkább előtérbe kerül, a saját és mások rezdüléseire való ráhangolódás, az önreflexió és az empátia teszi sikeressé. A tanár szerepe lényegében olyan helyzet és légkör megteremtése, amelyben a személyközpontú kommunikáció által a tanulás nem csak cél, hanem maga az út is. Ahogyan az emberek közötti kapcsolatnak sem csupán célja van, hanem a kapcsolat önmagáért is fontos. A könyv negyedik része nagyon személyes. A szerzők önreflexióiból és a könyv megírását a háttérben támogató munkatársaknak, barátoknak és családtagoknak szóló köszönetnyilvánításokból áll. Ezzel a gesztussal is kifejezik a szerzők, hogy a könyvet emberek írták, akiknek érzéseik is vannak, nem csak ismereteik, és ezek az érzések, valamint az emberi kapcsolatok is a könyv szerves részét képezik.

Az a típusú tankönyv ez, amit újra és újra elő kell venni. Talán tréning-könyvnek tekinthető, mert az ismétlődő beleolvasáskor új gondolatokat ébreszthet és edzi a lelki képességeket, amelyek a személyközpontú kommunikációt lehetővé teszik. Így az értő figyelem és az önreflexió szinte észrevétlenül erősödik.

A könyv szerzői magával a könyv tartalmával és stílusával is illusztrálják a mondanivalóját, így hitelesítve azt. Nem adnak szabályokat, hanem egyéni döntésekre adnak lehetőséget. Nem adnak megoldást, hanem továbbgondolásra készítő kérdéseket ajánlanak fel, amelyeket ha feltesz magának és megválaszol az olvasó, maga találhat új utakat. A szerzők saját példákon mutatják be a helyzeteket, így éreztetve, hogy mennyire ugyanolyanok, mint bárki más: éles helyzetekben nem mindig reagálnak helyesen, tudnak önzők, fáradtak és türelmetlenek lenni. Viszont lényeges, hogy mindig lehet reflektálni, és a feltétlen elfogadás, empátia és hitelesség eszközeivel helyrehozni az elkövetett kommunikációs hibákat.

A könyvet haszonnal forgathatja mindenki, akár jártas a pszichoterápiában, akár nem. Az előbbieik számára a személyközpontúság új tereket nyer, és akár képzések, tréningek anyagaként is használhatják a könyvet. Az utóbbiak a mindennapi helyzetekben, de különösen a tanítási helyzetekben válhatnak hatékonyá, ha a személyközpontú kommunikációban jártasságot szereznek. Leginkább pedagógusok és – ami ritka alkalom – első-sorban a felsőoktatásban tanító tanárok számára kínál a könyv rendkívüli fejlődési lehetőséget a személyközpontú kommunikáció oktatásba építésének bemutatásával. A jelen magyar oktatás és felsőoktatás most még nem tűnik a személyközpontú szemlélet fellegvárának, és talán utópisztikusnak hatnak a könyvben leírt megol-

dások. Azonban éppen ezért hatalmas esélyt jelent egy ilyen konkrét, gyakorlati ötletekkel és nagyon erős szemléleti hatással bíró szakirodalom.

A könyv szerzői nem idealisták. Fel is teszik a kulcskérdést: Van értelme ismerni a személyközpontú kommunikációt, amikor a mindennapi életben olyan ritka ez? Hiszen sokkal inkább önmagukat és másokat elfogadni alig képes emberek küzdelmeinek vagyunk tanúi nap mint nap. Annyi lelki terhet sikerül ezzel felhalmozni, hogy leginkább általános pszichoterápiára lenne már szükség. Persze mint tudjuk, a pszichoterápia lényegében jó kommunikáció. A könyv szerzői pedig állítják: a jó kommunikáció lényegében pszichoterápia.

Szakirodalom

1. Gyarmathy Éva (2012): *Diszlexia a digitális korszakban*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
2. Gyarmathy Éva (2013): Diszlexia, a tanulás/tanítási és a tudományok a digitális kultúrában. Egy transziens korszak dilemmái. *Magyar Tudomány*, 9. 1086–94.
3. Hajnal István (1982): Írásbeliség, intellektuális réteg és európai fejlődés. *Medvetánc*, 2. 2–3. 321–351.
4. Rogers, Carl R. (1969) *Freedom to Learn: A View of What Education Might Become*. Charles E. Merrill Publishing Company. Columbus, Ohio.
5. Rogers, Carl R. (1983): *Freedom to Learn for the 80's*. Charles E. Merrill Publishing Company. Columbus, Ohio.